

Още от същото

И този път авторитарният популизъм, който Борисов се опитва да изгради, няма да успее да добие завършен вид

текст **Евгений Дайнов**

„Една седмица – това е много време в политиката“, твърди в средата на 60-те години легендарният британски премиер Харолд Уилсън. Колко много са в такъв случай 100 дни? В политиката – безкрайно много. В управлението – не толкова.

Ако гледаме на първите 100 дни на „Борисов 3“ като на политика, ще видим безкраен низ от циркаджилъци – същите като при всеки отрязък от 100 дни на всяко редовно правителство от последните десетина години (служебните са по-малко склонни към циркови номера). Номерата са толкова много – и толкова шарени, че накрая човек претръпва. Просто наблюдава, хипнотизиран, някакъв шумен и шарен ажиотаж, без вече да може да каже кога свършва един номер и започва следващият.

По отношение на управлението нещата стоят по различен начин. Всяко управление започва с програма. В нея са очертани неговите цели, приоритети, действия и срокове. В цивилизованите страни правителствата публикуват периодични отчети от типа: „обещано – изпълнено“. Тъй като управленска програма се изпълнява трудно, то и в първите 100 дни не се случва кой знае какво.

Това – в случай че съответното правителство има програма за управление. Такава кабинетът „Борисов 3“ няма въпреки обещанията за бързото ѝ написване. А тъй като видимо никой не работи по въпроса, в края на първите 100 дни поне едно нещо е ясно – управленска програма няма да има.

Защо? Защото така е по-лесно. Или поне изглежда по-лесно.

Неправене на нищо

Ако си разписал, да речем, както беше направил Дейвид Камерън в Англия, три приоритета, разгърнал си ги в 31 секторни политики и си подготвил тридесетина закона за прилагането им в първите месеци от мандата – в такъв случай на гражданството ще му е лесно да отсъди доколко се справяш. То

просто гледа, слуша и слага чавки в квадратчета – след 6, 10 или 14 месеца.

Ако обаче нямаш три приоритета, разгърнати в 31 секторни политики, подкрепени със съответните проектозаконови – по какво да бъдеш съден когато и да е било? Никой гражданин не може да стигне до извода в никой даден момент от твоето управление докде си стигнал, дали изобщо имаш намерението да правиш нещо и дали просто не си го излъгал. Накрая подаваш оставка малко преди края на мандата и оповестяваш: „Имах добри идеи, таман да ги приложя, ама не ми стигна времето, щото тука едни много ме клатеха...“

Управлението обаче, както и природата, не търпи вакуум. Дори да нямаш разписани политики и срокове, все с нещо трябва да си запълваш времето. Вариантите са три: а/ не правиш нищо; б/ правиш онова, което ти идва отвътре; в/ действаш по онези проблеми, които обществото намира за приоритетни и по които иска да види резултати.

Третият мандат на Борисов започна с неправене на нищо. Най-сетне отървало се от постоянно искащите действия реформатори и успяло да ги замести с партии, искащи предимно да тормозят хора, които не са бели православни български мъже – Борисовото мнозинство замря. В първите две седмици от живота на парламента работното му време бе около 23 минути на ден.

Кое то ми идва отвътре

Когато се видя, че е срамно едно мнозинство да не внася законопроекти, ГЕРБ започна да предлага такива. Тук мнозинството на „Борисов 3“ влезе в алтернатива б/ правя онова,

Още от същото

което ми идва отвътре. От предишен опит ние знаем какво им „идва отвътре“: да обслужват приятелите си, да отблъскват натиска срещу крепеното от тях статукво, да поставят гражданството в подчинено положение и допълнително да го лишават от лостове за реално въздействие върху властта.

Така се появиха заявки за закони, които:

- **предвиждат забрана за кешово разплащане над 5000 лева (обслужване на приятели банкери);**

- **лишават Съюза на съдиите от достъп до външно финансиране и специализиране „на Запад“ с цел подчинение и унижение на тази организация като „агент на чужди интереси“ (обслужване на Сотир Цацаров и Делян Пеевски);**

- **дават на КАТ правото да проверява пътници в спрѝна за проверка кола, както и да премахва предупредителните знаци за камери по пътищата (поставяне на гражданството в подчинено на полицията положение, подобно на онова, което беше преди 1989 г. по отношение на Народната милиция);**

- **увеличават максималните за достъп до ВАС – 18 пъти за физически лица и 90 пъти за граждански организации (лишаване на гражданството от лостове за контролиране на властта);**

- **ограничават съдебното оспорване на ОВОС до една съдебна инстанция (обслужване на приятели на властта, които копнеят да изливат бетон върху дюни, да изсичат горите и да взривяват планини в търсенето на полезни за себе си изкопаеми).**

Ако кабинетът „Борисов 2“ беше на шега

наричан „правителството на усвояването“, то прегледът на законодателните инициативи на „Борисов 3“ води до извода, че вече става дума за нещо по-сериозно. От усвояване се отива към плячкосване – на правата на гражданите, на техните индивидуални и общи ресурси както материални, така и политически.

Тъй като и в правителството, и в парламента няма сериозен гразнител – няма ни реформатори, ни демократи, това състояние на нещата най-вероятно ще се окаже доста трайно. Правенето на „каквото ми идва отвътре“ обаче е политика толкова антиполитическа, че на този етап тя дори не намира думите, с които да се окичи. Да си припомним: „Бойко 1“ започна с обещания за слагане на лошите на мястото им, а когато се видя, че това не става – се мина към заклинанието „стабилност“. „Борисов 2“ под натиска на реформаторите тръгна с клетви за „реформа“, но когато и това не се получи – пак мина към мантрата „стабилност“.

Гравитацията – приоритет

„Борисов 3“ засега не успява да назове себе си. Плахите опити за конструиране на образ, центриран върху председателството на ЕС, комедийно катастрофираха върху скандалите с ремонта на НДК, както и върху провинциалната пиар мисъл, родила лозунга на „трите К“ – „консенсус, конкурентоспособност, кохезия“.

→ 80

Обслужването на Делян Пеевски и Сотир Цацаров и при „Борисов 3“ продължава.

Борисов все по-малко прилича на Меркел и Макрон.

Още от същото

Освен очевидните асоциации с Ку-клукс-клан (които би трябвало да тревожат главата на правителство, пълно с расисти и ксенофоби), „трите К“ са буквален нонсенс – безсмислица. Консенсус – това е установеният начин на работа на ЕС. Все едно да обявиш за свой приоритет гравитацията. Политиката на кохезия – това пък е установената философия на разпределение на определени средства за подпомагане на изоставащите. Конкурентоспособността на Европа – това е наистина сериозен проблем, по който се иска работа. Но точно България ли ще може да я свърши за шестте месеца на председателството си – страната с най-ниска конкурентоспособност в Съюза?

Катастрофата с „трите К“ демонстрира фрапантната неспособност на Борисовите чиновници да разберат, дори приблизително, що е то ЕС и какво правим в него. Представят си председателството като инспекция на поделението от Генералния щаб: старшините юркат войската да боядисва и да мете плаца, а политическият офицер мисли лозунга, с който да посрещне високите гости. Накрая всички заедно в последния възможен момент боядисват тревата със зелена блажна боя.

Само по себе си след толкова години разходки до Брюксел и Страсбург това поведение е смайващо.

Не и обаче, ако си дадем сметка за една основна слабост на типа режими, които (засега) гради „Бойко 3“: склонността им да вярват на собствената си пропаганда. В случая – склонността на инак често изтъкващия скромността си Борисов да вярва на медиите, на които се плаща от публични ресурси, за да славят властта и да хулят нейните противници.

„Европейските лидери се нарешиха на опашка

за прегръдка с българския премиер Бойко Борисов“ – гърми пропаганден рупор, доскоро вестник. „Факт е, колкото и да звучи странно и изненадващо, но за Борисов няма затворени врати в Европа. Пред него падат всички бариери. И най-важното – започнаха да го слушат, а в много случаи той изпреварва европейските политици с нестандартните си идеи“ – уверява сайт с претенции за анализаторски.

Защо да се учиш на членство в ЕС, след като вестниците ти казват, че и без да се учиш си велик?

Така окуражаван от собствените си платени баргове, Борисов очевидно не се впечатлява от бездната от чиновническа безпомощност, разкрила се в „трите К“. Защото вече гледа по-нагоре. Тази именно заявка виждаме в съгъстения му график на пътувания и срещи с премиери и президенти, както и в приповдигнатия тон, с който те са отразявани от официални лица и източници.

Убеден, че е потушил всички напрежения вътре, премиерът се опитва да постигне навън статута на световен деятел.

Време е да оправи света

Това развитие е характерно за авторитарния тип личности, какъвто Борисов несъмнено е. Веднъж решили, че са обезсилили всякаква вътрешна опозиция, тръгват да оправят света. Някои, като Путин, търсят ролята на велики военачалници. Други, като Борисов – на велики миротворци.

Путин, след като разби парламентарната опозиция, през 2008 г. нападна Грузия; а когато разби и извънпарламентарните протести,

→ 83

Българският премиер все по-убедително се приближава до образите на Орбан (вдясно) и Качински.

Още от същото

нахлу в Украйна. В българския парламент в момента Борисов няма смислена опозиция. Парламентарно представените партии, тъй като са вpletени в онова, което наричаме „статукво“, предпочитат да се договарят с властта за порции, нежели да я оспорват. А единствените, които вдигна бунт, след като не получи порция – Марешки, беше светкавично укротен от острieto на статуквото Сотир Цацаров. Уличните протести на свой ред са рядкост поне за момента.

Убеден, че си е осигурил тила – и оставил парламентарното си представителство да кове закони, ограничаващи гражданския контрол върху властимащите в бъдеще, Борисов тръгва да става световна фигура. Така му идва отвътре.

Защо, можем да попитаме, „Борисов 3“ не прилага третата възможност на управляващ без програма – да действа по онези проблеми, по които „народът“ иска резултати? Нали е популист?

Проблемът е, че той е авторитарен популист, закрилящ изградения модел на власт, която плякосва. А „народът“ иска действия, които биха ударили директно по този модел.

Дори най-беглият прочит на социологическите допитвания от последните две-три години ще разкрие например следното състояние на щенията на „народа“: огромното мнозинство смята, че няма справедливост – и иска такава; огромното мнозинство смята, че няма нормален ред – и иска такъв; огромното мнозинство настоява за опазване на природната среда, дори с цена – икономически щети.

Ако тръгне да действа в тези сфери, Борисов ще трябва: да реформира из основи правосъдните и правоохранителните органи; да прекрати местния феодализъм, партийния рекет и плякосването на фирми; да обясни

на свои приятели, че вече няма да могат да леят бетон върху гюни, да заграбват защитени територии и да взривяват планини.

Демонтиране на модела? Няма как

Ще рече: ако тръгне да прави онова, което „народът“ иска, Борисов ще трябва да тръгне да демонтира модела на плякосваща власт, който самият той изгради – и на който се крепи властта му. Това няма как да стане и затова „Борисов 3“ избира да премести вниманието си към международната арена.

Можем ли поне тук да очакваме някакво политическо действие – т.е. действие, обслужващо общото, а не нечие частно благо? Сигналите засега са противоречиви.

■ От една страна – очевиден пробив в отношенията с Македония и назряващо въпреки съпротивата отплатък границата подписание на договор за приятелство. От друга – очевидна смешка в стил „Тръмп“, съдържаща се в Борисовото твърдение, че излизането на англичаните от ЕС може да бъде компенсирано от някакво обединение на усилията на България, Гърция и Сърбия. При сумарен БВП на трите, равен на една десета на британския, това изглежда като самохвалство. А самохвалците се не изгържат дълго на международната арена.

■ От една страна – демонстрирана готовност за отпор на руските интереси в Сърбия и Македония. От друга – очевидна и нарастваща готовност за рестарт на руските ядрени и газови проекти в България, които са източникът на голямата властова корупция и отвличането на държавата от частни интереси.

→ 84

Още от същото

Има всъщност и четвърта опция за това как да управлява „Борисов 3“, след като няма програма. Освен да не прави нищо, да прави това, което му идва отвътре, и да прави онова, което иска „народът“ – освен тези алтернативи „Борисов 3“ може да прави онова, което искат от него значимите за страната външни фактори – ЕС, външните инвеститори. Те обаче искат правов ред, сигурност на собствеността, изтребване на корупцията и прекратяване на произвола. Напоследък освен укрепване на правовия ред от Европейската комисия искат борба срещу монополите, улесняване достъпа на граждани до съда и засилване на екологичното законодателство. А изнервени инвеститори от осем търговски камари публично настояват за ефективна съдебна реформа с оглед постигането на елементарен правов ред.

Борба с монополите? Улеснява възможностите на гражданите да контролират властта? Опазване на природата? Съдебна реформа?

Такива искания са за „Борисов 3“ принципно неизпълними. Удовлетворяването им е точно толкова невъзможно, колкото е правенето на онова, което иска „народът“ – по същата причина: исканията на външните фактори, също като исканията на „народа“, в крайна сметка означават разбиване на модела на плячкосващата власт.

Всъщност, все по-малко действия в посока на общото благо остават възможни за „Борисов 3“. Нему не е възможно дори изпълнението на наглед чисто технически искания, като например включването в европейската жп система на „зелени коридори“. Още „Борисов 1“ категорично отказа да вкара европейски влакови системи у нас и причината е ясна. Ако България остане отвън, жп поръчките отиват у приятелите на властта. Ако влезе в „зелените коридори“, тук ще нахлуят огромни световни фирми – по простата причина, че приятелите на властта нямат капацитета дори да кандидатстват за поръчки по системата „зелени коридори“, която опира до софтуер и оптични кабели, а не до чакъл и траверси. От световните големи няма как да се краде, затова в „приоритетите“ на управлението на „Борисов 3“ отново четем за кърпежи на линии и за закупуването на моторици, вместо за включването в европейската жп система.

„Борисов 3“ е ясен

Когато управляваш на принципа „каквото ми иде отвътре“, времето в управлението тече почти толкова бързо, колкото в политиката. И е възможно – за разлика от управлението на основата на програма – да бъдеш оценяван по делата си още в първите 100 дни. По тази логика след стоте дни „Борисов 3“ е ясен.

Освен ако не се натъкне на непреодолим натиск, той ще продължава да прави онова, което му идва отвътре. А онова, което му идва отвътре, вече го виждаме в първите 100 дни: продължаване и укрепване на модела на плячкосващата власт; решително затваряне на властта по отношение на гражданите и техните интереси; търсене на личен престиж на международната арена, който да компенсира решителния отказ на управлението да се съобрази с исканията на ЕС и на големите западни инвеститори.

Борисов прилича все повече на Орбан и Качински и все по-малко на Меркел и Макрон.

Няма как окончателно да се слее с образа Орбан–Качински обаче. От една страна, бидейки един от първите популисти в Европа, Борисов е вече уморен, изхабен и доста по-предпазлив, отколкото беше. От друга – в последната година, натъкнала се на европейски и задокеански „Борисовци“, Европа се мобилизира и успешно спира популизма.

Популизмът на „Борисов 3“ е по-скоро ехо от миналото, отколкото предвестник на бъдещето. Вероятно е след още една година – т.е. на онзи етап от мандата, в който правителствата, които имат програми за управление, започват да отчитат тяхното изпълнение – да стане пределно ясно, че (и този път) авторитарният популизъм, който Борисов се опитва да изгради, няма да успее да добие завършен вид. 🇵🇵